

Кобетяк Т. Р.,
аспірант,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

МІЖРЕЛІГІЙНИЙ ДІАЛОГ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

У сучасних реаліях питання національної безпеки та суспільної стабільності набувають особливої актуальності. Одним із ключових інструментів досягнення гармонії в багатоконфесійному суспільстві є міжрелігійний діалог, котрий допомагає порозумітись представникам різних релігійних спільнот, запобігає конфліктам і формує основу для консолідації громадян. Його успішне впровадження сприяє зміцненню соціальної єдності, зниженню рівня напруженості та протидії зовнішнім викликам, які загрожують стабільності та розвитку держави.

Міжрелігійний діалог – це процес взаємодії між представниками різних релігійних традицій, який ґрунтується на принципах поваги, довіри та відкритості. Його можна розглядати не лише як духовну основу для реального переговорного процесу з безлічі глобальних питань, але і як ефективний спосіб розв’язання локальних та міжнародних проблем і конфліктів [4, с. 302]. Грамотне налагодження міжрелігійного діалогу дозволить створити платформу для порозуміння між різними конфесіями, сприятиме вирішенню соціальних напружень і запобігатиме конфліктам, що особливо важливо для консолідації суспільства в умовах російського вторгнення та загрози національній безпеці.

Слід зазначити, що релігія може діяти як об’єднуюча сила, позитивно впливаючи на соціальну згуртованість та підтримуючи соціальний порядок. Втім, у багатоконфесійних державах релігійні відмінності можуть стати джерелом напруги та конфліктів, що негативно впливають на національну

безпеку [1, с. 113]. В історії неодноразово виникали приклади громадянських заворушень і конфліктів на релігійному ґрунті. Громадянська війна в Лівані 1975–1990 рр., зумовлена розбіжностями між християнськими та мусульманськими громадами, заворушення між індуїстами та мусульманами в Індії у 2002 р., масові вбивства в Багі – у кожному з цих випадків релігійні конфлікти не тільки призвели до людських жертв, але й значно погіршили політичну ситуацію, спричинивши розриви в соціальних структурах і погіршення міжетнічних та міжконфесійних відносин у цих країнах.

Релігійні інститути є ключовими формувальниками духовних цінностей суспільства, а їхня діяльність має вагоме значення для забезпечення національної безпеки України. Під релігійною складовою національної безпеки слід розуміти такий стан релігійно-церковного життя (включаючи державно-церковні, міжконфесійні та внутрішньо-церковні відносини), який або створює ризики для національних інтересів, або навпаки, сприяє стабільному розвитку суспільства [3, с. 115]. Коли різні релігійні спільноти співпрацюють гармонійно, це позитивно впливає на суспільну згуртованість, підтримку моральних принципів і, відповідно, зміцнює національну безпеку.

Водночас релігійна ситуація в країні має значний вплив на різноманітні суспільні процеси та сфери людського життя. Релігійні організації та лідери часто визначають напрями політичних рішень, від релігійних переконань може залежати психологічний стан громадян, їхня готовність до співпраці та конфліктів. Через володіння суттєвими ресурсами, благодійну діяльність та різноманітні соціальні програми відбувається вплив на економічну сферу держави. Окрім того, релігійна ситуація безпосередньо впливає на міжнародні відносини. Цей вплив може бути як позитивним, так і негативним, що підкреслює важливість налагодження міжрелігійного діалогу та гармонійних відносин між церквою і державою. Успішний міжрелігійний діалог дозволяє зменшувати напруження між різними конфесіями, сприяти взаємоповазі та пошуку спільних цінностей, які можуть стати основою для зміцнення національної єдності. Злагоджена взаємодія церкви та держави, зокрема через просвітницькі ініціативи та соціальні програми, сприяє соціальній стабільності та формуванню морального фундаменту суспільства.

Однак найбільші виклики національній безпеці можуть нести релігійний екстремізм та релігійний сепаратизм. Під екстремізмом мають на увазі ідеологію та практику використання крайніх, протиправних (нерідко насильницьких) заходів та дій з метою досягнення конкретної мети [2, с. 133].

Релігійний сепаратизм відображає намагання здобуття автономії або навіть відокремлення від держави, що загрожує територіальній цілісності країни. Він проявляється, коли релігійні громади домагаються незалежності від державних органів, що часто спричиняє соціальні та політичні конфлікти. Такі рухи можуть серйозно вплинути на національну безпеку, поглиблюючи соціальні розбіжності, посилюючи внутрішню напругу і ставлячи під загрозу стабільність держави. Окрім того, релігійні організації та їхні лідери можуть використовувати медіа та соціальні платформи для поширення пропаганди, що підриває довіру до державних інститутів і сприяє подальшій ескалації соціальної напруги. Вирішення релігійних розбіжностей та ефективна організація міжрелігійного діалогу можуть суттєво знизити внутрішні конфлікти та підвищити рівень національної безпеки.

Таким чином, релігійна складова національної безпеки є складним і багатогранним аспектом, котрий охоплює низку різноманітних сфер, зокрема економічну, політичну та соціальну. Для забезпечення стабільності і сталого розвитку суспільства необхідно здійснювати моніторинг і впроваджувати зважену політику при налагоджуванні міжрелігійного діалогу. Координація зусиль між релігійними лідерами та державними органами є критично важливою, особливо в умовах багатоконфесійного суспільства, оскільки вона сприяє запобіганню конфліктів і зменшенню загрози релігійного екстремізму. Через конструктивний діалог можна досягти взаєморозуміння, що, в свою чергу, дозволить забезпечити духовну єдність та цілісність українського суспільства, що вкрай актуально в умовах зовнішніх загроз та внутрішніх викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ломака І., Микитин А. Релігійна складова національної безпеки держави. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2024. Вип. 19. С. 113–121.
2. Остроухов В., Лікаренко О., Петрик В. Ісламістський релігійний екстремізм та ваххабізм. *Політичний менеджмент*. 2007. № 6. С. 133–142.
3. Пістренко Н. Міжконфесійні відносини як складова національної безпеки України. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених: тези доп. учасників наук.-практ. конф. з святкування Дня науки (м. Харків, 14 трав. 2021 р.)*. Харків : ХНУВС, 2021. С. 114–118.
4. Филипович Л. Актуальність міжрелігійного діалогу в сучасній Україні. *Волинський благовісник*. 2015. № 3. С. 301–306.